

บทที่ ๔

ผลการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาและกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลัก ไตรสิกขา ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน บ้านสร้างแป้นดอนนาแพง

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๒ ได้จัดการศึกษาโดยยึดแนววัตถุประสงค์ของ
แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ คือเพื่อพัฒนาการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และ
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ดังนั้นหลักสูตรสถานศึกษาจึงได้จัด
มาตรฐานการศึกษาโดยการนำหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนใน
บทนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงการจัดการศึกษาในส่วนของเรียนการสอนได้แก่ การจัดหลักทำ
หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อ
การเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน ดังนี้

๔.๑ วิธีการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

การจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง ในการจัดการเรียนการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งได้ยึดหลักการ
จัดการเรียนการสอนตามคำอธิบายรายวิชาของแต่ละระดับชั้นดังนี้

๔.๑.๑ คำอธิบายรายวิชา วิชา ศ ๑๑๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๑ (เฉพาะรายวิชาพระพุทธศาสนา)

ศึกษาเกี่ยวกับพุทธประวัติหรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือ การดำเนินชีวิตและ
ข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ความสำคัญและการเคารพพระ
รัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ
เห็นคุณค่าของการสวดมนต์ แผ่เมตตา สติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา การพัฒนาจิต
ตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด ศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ
การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ การปฏิบัติตน
ในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา

ในการจัดการศึกษารายวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ ศาสนาสอนเราให้เป็นคนดี ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ส.๑.๑ ป.๑/๑ ป.๑/๒ ป.๑/๓ ป.๑/๔ สาระสำคัญ คือ พุทธประวัติ ประสูติ, ตรัสรู้, ปรีณิพพาน พุทธสาวก ชาดกเรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง พระรัตนตรัย โอวาท ๓ พุทธสุภาษิต การสวดมนต์และแผ่เมตตา การบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัดหรือศาสนสถาน การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา ใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๑๗ ชั่วโมง/ภาคเรียน

๔.๑.๒ คำอธิบายรายวิชา วิชา ศ ๑๒๑๐๑ สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๒ (เฉพาะรายวิชาพระพุทธศาสนา)

ศึกษา สืบค้นเกี่ยวกับเรื่อง พระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่นที่ตนนับถือ ศาสดาของศาสนานั้นๆ หลักธรรมของศาสนา ประวัติของสาวกและบุคคลสำคัญที่ได้ปฏิบัติเผยแพร่ศาสนานั้นๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สอบถาม ใช้เทคโนโลยีช่วยในการค้นคว้า ซึ่งได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ พุทธศาสนาสนใจให้ทำดี ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ส.๑.๑, ป.๒/๑, ป.๒/๒, ป.๒/๓, ป.๒.๔ และ ส.๑.๒, ป.๒/๑, ป.๒/๒ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงการออกบวช, ประวัติพุทธสาวก, ชาดก, ศาสนิกชนตัวอย่าง, พระรัตนตรัย, หลักโอวาท ๓, พุทธศาสนสุภาษิต, การทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว, การสวดมนต์, แผ่เมตตา, ชื่อศาสนา, ศาสดาและคัมภีร์ของศาสนาต่างๆ ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๑๘ ชั่วโมงต่อภาคเรียน

๔.๑.๓ คำอธิบายรายวิชา วิชา ศ ๑๓๑๐๑ สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๓ (เฉพาะรายวิชาพระพุทธศาสนา)

ศึกษาความสำคัญของพระพุทธศาสนา และศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย พุทธประวัติตั้งแต่การบำเพ็ญเพียรจนถึงปรีณิพพาน ประวัติของศาสดาที่ตนนับถือ การดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ความสำคัญของพระไตรปิฎก คัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ เห็นคุณค่าของการสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา การพัฒนาจิต ตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ความสำคัญและการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมต่อศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนพิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และการแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

๔.๑.๔ คำอธิบายรายวิชา วิชา ศ ๑๔๑๐๑ สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๔ (เฉพาะรายวิชาพระพุทธศาสนา)

ศึกษา ความสำคัญของพระพุทธศาสนา การประกอบพิธีทางศาสนา พุทธประวัติการ
ประกาศธรรม การปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดกเรื่อง
เล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย การปฏิบัติตามไตรสิกขา และหลัก
โอวาทในพระพุทธศาสนา พุทธศุภายิต การทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว
โรงเรียน และชุมชน การสวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและการแผ่เมตตา
หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกัน ประวัติศาสตร์ของศาสนาต่างๆ ความรู้เบื้องต้นและความสำคัญของ
ศาสนสถาน การแสดงความเคารพและการบำรุงรักษาศาสนสถาน มรรยาทของศาสนิกชน การ
ปฏิบัติตนใน ศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนาในหน่วยการเรียนรู้
ศีลธรรมนำเป็นคนดี ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ศ.๑/๑, ป.๔/๑, ป.๔/๒, ป.๔/๕, ป.๔/๖, ป.
๔/๗, ป.๔/๘ และ ศ.๑/๒, ป.๔/๑, ป.๔/๓, ป.๔/๓ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ ความสำคัญของ
พระพุทธศาสนา พุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญ องค์ประกอบและ
ความสำคัญของพระไตรปิฎก พระรัตนตรัย ไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา
เห็นคุณค่าและสวดมนต์ การแผ่เมตตา สติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา การปฏิบัติ
ตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ของ
ศาสนาอื่นๆโดยสังเขป ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถานของศาสนาที่ตน
นับถือ มรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี การปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญ
ทางศาสนา ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๑๘ ชั่วโมงต่อภาคเรียน

๔.๑.๕ คำอธิบายรายวิชา วิชา ศ๑๕๑๐๑ สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๕ (เฉพาะรายวิชาพระพุทธศาสนา)

ศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศาสนา ที่ตนนับถือ ประวัติความสำคัญ
ประโยชน์ ศาสดาและสาวก หลักธรรม หลักจริยธรรม พระไตรปิฎก การบริหารจัดการเจริญปัญญา
ศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา หน่วยการเรียนรู้
“ศีลธรรมนำให้เป็นคนดี” ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ศ.๑/๑, ป.๕/๑, ป.๕/๒, ป.๕/๓, ป.๕/
๕, ป.๕/๖, ป.๕/๗ และ ศ.๑/๒, ป.๕/๑, ป.๕/๓ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ พุทธศาสนา พุทธประวัติ
ตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์ จนถึงพุทธกิจสำคัญ ประวัติความสำคัญ ศาสนาและสาวก แบบอย่างการ
ดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดกเรื่องเล่าและศาสนิกชน องค์ประกอบและความสำคัญ

ของพระไตรปิฎก หลักธรรม หลักจริยธรรม การแสดงความเคารพพระรัตนตรัยและปฏิบัติตาม ไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา การบริหารจัดการเจริญปัญญา ศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญ ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๑๘ ชั่วโมงต่อภาคเรียน

๔.๑.๖ คำอธิบายรายวิชา วิชา ศ๑๖๑๐๑ สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖ (เฉพาะรายวิชาพระพุทธศาสนา)

ศึกษา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนา ประจำชาติ พุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน แบบอย่างการดำเนินชีวิต และ ข้อคิดจากประวัติสาวก เรื่องเล่าและศาสนิกชน แสดงความศรัทธาและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตาม ไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนาพร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต สวดมนต์แผ่เมตตาและบริหารจัดการ เจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หลักธรรมเพื่อแก้ปัญหาอบายมุข และสิ่งเสพติด หลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป ลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในศาสนสถานและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม มรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรมและกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา หน่วยการเรียนรู้ “ศีลธรรมนำไปเป็นคนดี” ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ศ.๑/๑, ป.๖/๑, ป.๖/๒, ป.๖/๓, ป.๖/๕, ป.๖/๖, ป.๖/๗, ป.๖/๘, ป.๖/๙ และ ศ.๑/๒, ป.๖/๑, ป.๖/๒, ป.๖/๓, ป.๖/๔ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ พุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน แบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก เรื่องเล่าและศาสนิกชน แสดงความศรัทธาและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตาม ไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนาพร้อมทั้งแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต สวดมนต์แผ่เมตตาและบริหารจัดการ เจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หลักธรรมเพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด มรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรมและกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง แสดงตนเป็นพุทธมามกะ ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๑๘ ชั่วโมงต่อภาคเรียน

สรุป การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๒ พบว่า รายวิชาพระพุทธศาสนา

อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยโรงเรียนได้จัดการศึกษาตามหลักสูตร โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชาในแต่ละระดับชั้น ซึ่งเป็นหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน บ้านสร้างแป้นคอนนาแพง ที่ยึดแนวการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ ฉบับที่ ๑๐ ที่เน้นความรู้ คู่คุณธรรม และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในแต่ละระดับได้กำหนดหลักสูตรรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน โดยเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด และสาระสำคัญในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน ตลอดจนกำหนดเวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้และน้ำหนักการให้คะแนนอย่างชัดเจน รวมทั้งการบูรณาการทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมไว้ในทุกวิชาอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ดังนั้นโรงเรียนจึงสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาและการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาโดยบูรณาการกับศาสตร์ต่างๆ จากการจัดการศึกษาที่ผ่านมาการเรียนการสอนวิชาศาสนาซึ่งเป็นการเรียนแบบผิวเผินการที่จะศึกษาธรรมอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้รู้ถึงความเชื่อมโยงกันเป็นประโยชน์ต่อกันกับศาสตร์ต่างๆ นั้นได้เป็นอย่างดี

๔.๒ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามแนวทางของโรงเรียน

๔.๒.๑ กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา

หลักการ กระบวนการพัฒนาผู้เรียน คือ การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด มีการฝึกปฏิบัติเสมอๆ ทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้ง ๓ ด้าน ไปพร้อมๆ กัน

หลักคิด การศึกษาตามแนวพุทธปรัชญาการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธคือ กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ ทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อความเจริญงอกงามในทุกขั้นตอน ของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกิน อยู่ ดู ฟัง ในชีวิตประจำวัน ที่มีสติสัมปชัญญะคอยกำกับ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตน จนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อมให้เจริญสืบต่อไป และเนื่องจากพระพุทธศาสนามีหลักการพัฒนาว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะฝึกฝนและพัฒนาได้ ประกอบกับวิเคราะห์ผู้เรียน ว่ามีสติ ปัญญา อุปนิสัย ความพร้อม และภูมิหลังที่แตกต่างกันการพัฒนา จึงเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ

หลักทำ ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนวิถีพุทธนั้น ครูและผู้บริหารสามารถ จัดพัฒนาได้ตามหลักการ หลักคิดข้างต้น โดยให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ในที่นี้ขอเสนอแนะ การจัดกิจกรรมไว้เป็น แนวทาง ๔ ลักษณะ คือ

๑. กิจกรรมเสริมเนื้อหาตามสาระและหลักสูตร

๒. กิจกรรมประจำวัน / ประจำสัปดาห์

๓. กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๔. กิจกรรมพิเศษอื่นๆ

๑) กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เช่น

๑.๑) พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

๑.๒) ประกวดมารยาทชาวพุทธ

๑.๓) กิจกรรมค่ายพุทธบุตร (ตามสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา)

๑.๔) กิจกรรมการบริหารจิตและการเจริญปัญญา

๑.๕) เรียนธรรมศึกษา / สอบธรรมศึกษา

๑.๖) บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

๒) กิจกรรมประจำวัน / ประจำสัปดาห์ เช่น

๒.๑) กิจกรรมหน้าเสาธง เช่น กิจกรรมน้อมไหว้พี่ (ในแถวหน้าเสาธง)

๒.๒) กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน เช่น กิจกรรมนั่งสมาธิ ๑ นาทีก่อนเรียน

๒.๓) กิจกรรมประจำสัปดาห์ เช่น กิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำสัปดาห์ (อาจทำในวันพระ หรือวันที่สถานศึกษากำหนด) หรือกิจกรรมสวดมนต์สรภัญญะประจำสัปดาห์

๓) กิจกรรมเนื่องในโอกาส วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

โรงเรียนวิถีพุทธ กิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันอัฐมีบูชา โดยมีการทำบุญตักบาตร บริเวณสถานที่ศึกษา หรือ เวียนเทียนที่วัดใกล้ สถานศึกษา เป็นต้น

๔) กิจกรรมพิเศษอื่นๆ เช่น

๔.๑) กิจกรรมไขปัญหาธรรม

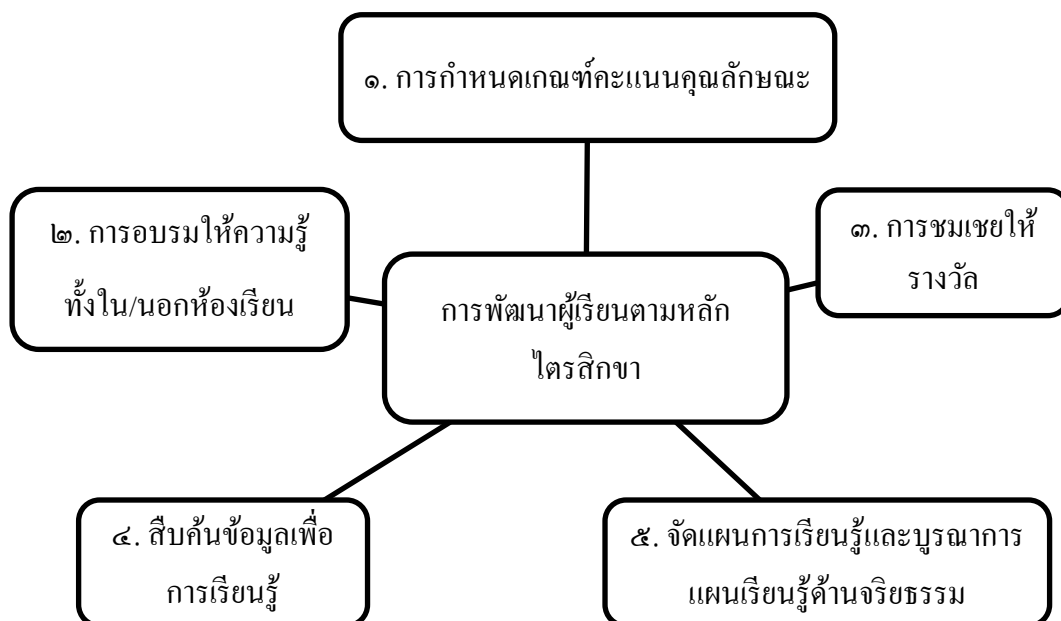
๔.๒) กิจกรรมสมาทานศีลวันพระ

๔.๓) กิจกรรมธรรมะ ๕ นาที

๔.๔) กิจกรรมต้นไม้พูดได้ ฯลฯ

การพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา ๑) การกำหนดเกณฑ์การ ให้คะแนนคุณลักษณะ ตั้งแต่การเข้าแถวเคารพธงชาติทุกวัน การมาเรียนสม่ำเสมอ ความสนใจ การเรียน การช่วยเหลือทำ ความสะอาดห้องเรียน ความรับผิดชอบต่องาน ๒) การอบรมให้ความรู้ แก่นักเรียนทั้งในและนอก ห้องเรียน ๓) การประกาศชมเชยให้รางวัลแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดี ๔) การสนับสนุน นักเรียนสืบค้นข้อมูลด้านจริยธรรมทางอินเทอร์เน็ต เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ๕) การจัดทำ

แผนการเรียนรู้ด้านจริยธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และแผน
บูรณาการการเรียนรู้เนื้อหาวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ แสดงดังแผนภาพที่ ๑

แผนภาพที่ ๑ รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา

๔.๒.๒ การจัดการเรียนสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรม

โรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรม เป็นกระบวนการเรียนรู้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจ บทบาทและหน้าที่ของตนที่พึงปฏิบัติต่อผู้อื่นและสังคมโดยรวมที่อยู่ในปทัสถานของสังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดความสันติสุขแก่สังคม

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม โดยสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนถึงพฤติกรรมที่ควรและไม่ควรปฏิบัติ อันจะส่งผลต่อความสงบสุขและความเจริญของตนเอง ครอบครัว และสังคม

ลำดับขั้นของพัฒนาการด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) อาศัย แนวความคิดพื้นฐานของโคลเบอร์ก โดยแบ่งพัฒนาการออกเป็นระดับ ภายในแต่ละระดับยังแบ่ง พัฒนาการออกเป็นขั้น

แนวการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรม มีวิธีจัดดังนี้

๑. ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนเสียก่อนว่าอยู่ใน ระดับใด ซึ่งอาจจะกระทำการวิเคราะห์โดยการเล่าสถานการณ์ให้ฟัง อ่านกรณีศึกษา แล้วให้ผู้เรียน บอกเหตุผลเชิงจริยธรรมของตนเองหรือของตัวละครในเรื่อง หรือจากการสังเกตพฤติกรรมก็ได้

๒. ผู้สอนควรจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ยื่น ได้ฟังการบอกหรือให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในระดับที่สูงขึ้นกว่าระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่เขามีอยู่

๓. ผู้สอนควรจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้พบกับปัญหาที่ขัดแย้งกับระดับความคิดของผู้เรียนเอง เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะผู้สอนจะต้องเป็นผู้ชี้แนะ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเห็นคล้อยตามไปในทิศทางที่ปรารถนา

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง ได้เสนอขั้นตอนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาจริยธรรม ดังนี้

๑. ชี้นำเสนอปัญหา

๑.๑ ผู้สอนนำเสนอปัญหา ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของปัญหา กรณีศึกษา ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ เรื่องจริง โดยอาจจะใช้วิธีการนำเสนอด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเล่าเรื่อง การอ่าน ให้ฟัง การใช้สื่ออื่นๆ เช่น ฟังจากวิทยุเทป คู่มือทัศน เป็นต้น แต่ผู้สอนจะต้องมั่นใจว่าผู้เรียน เข้าใจเรื่องที่เป็นประเด็นปัญหานั้นทุกคน

๑.๒ ผู้สอนอธิบายเพื่อชี้ประเด็นปัญหาหรือข้อเท็จจริง หรืออาจจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวที่นำเสนอจนทุกคนเข้าใจชัดเจน

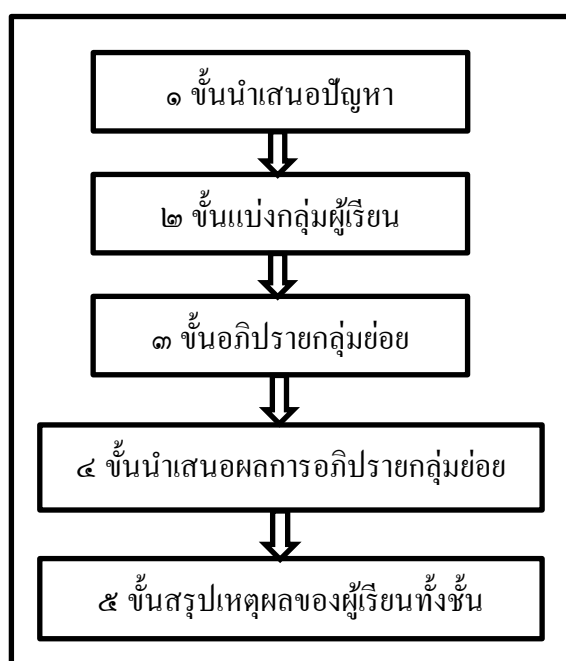
๑.๓ ผู้สอนเปิดอภิปรายทั่วไปทั้งชั้น โดยผู้สอนอาจจะเป็นผู้เสนอการอภิปราย ซึ่งอาจจะใช้คำถามเพื่อขยายความคิดของผู้เรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการนำไปสู่การอภิปราย กลุ่มย่อยต่อไป

๒. ชี้นำแบ่งกลุ่มผู้เรียน การแบ่งกลุ่มผู้เรียนในแต่ละกลุ่มย่อย ควรจะมีผู้เรียนที่มีความคิดเห็นที่ขัดแย้ง กันอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อพวกเขาจะได้แสดงเหตุผลประกอบการอภิปรายทัศนะของเขาในกลุ่มย่อย ซึ่งการแบ่งกลุ่มควรมีจำนวนสมาชิก ๔ – ๘ คน เพราะถ้ามีสมาชิกมากเกินไปก็จะทำให้ผู้เรียน มีโอกาสแสดงความคิดเห็นน้อยลง ถ้าสมาชิกน้อยเกินไปก็จะทำให้ได้ความคิดและเหตุผลที่แคบเกินไป

๓. ชี้นำอภิปรายกลุ่มย่อย โดยมุ่งประเด็นที่การวิเคราะห์ปัญหา หรือแก้ปัญหา หรือการประเมินค่าของ พฤติกรรม โดยจะต้องระบุเหตุผลของตนให้ชัดเจน การสอนในขั้นนี้จะต้องสิ้นสุดลงด้วยข้อสรุป และเหตุผลของแต่ละกลุ่ม

๔. ชื่อนำเสนอผลการอภิปรายกลุ่มย่อย ขั้นนี้ให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มมาเสนอสรุปผลการอภิปราย พร้อมเปิดโอกาสให้เพื่อน ในชั้นซักถาม และเสนอเหตุผลเพิ่มเติม

๕. สรุปเหตุผลของผู้เรียนทั้งชั้น ขั้นนี้ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปเหตุผลของทุกกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็น เหตุผลในการกระทำของเพื่อนๆ อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางที่ดีสู่การปฏิบัติซึ่งสามารถนำเสนอแผนภาพที่ ๒

แผนภาพที่ ๒ แสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรม

สรุป จากการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม เป็นคนดี คนเก่ง ของสังคม ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้นยังส่งผลให้ครู มีคุณธรรม จริยธรรม ทำตัวเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนและชุมชนได้เป็นอย่างดีและชุมชนมีสายสัมพันธ์ที่ดีให้ความร่วมมือกับโรงเรียนด้วยความเต็มใจ นอกจากนั้นโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพง ยังได้จัดให้มีโครงการจัดหาและพัฒนาห้องส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน เพื่อตอบสนองกลยุทธ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๒ เพื่อมุ่งส่งเสริมและอบรมนักเรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม สามารถนำไปใช้ในสังคมปัจจุบันได้อย่างถูกต้องและมีความสุขจึงจำเป็นต้องจัดหาและปรับปรุงพัฒนาห้องส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมนักเรียน

๔.๓ ผลการสอนของครูที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียน

ศึกษาวิจัยเมื่อพิจารณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง ตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับความเห็นต่อ ผู้บริหารครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียน

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษา เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา คือ นายสุริยา หวานเหนือ เมื่อ ๑๐ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ระบุว่า^๑ “ระบบการบริหารจัดการโรงเรียนมีการวางแผนปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ ประชุม คณะกรรมการ สถานศึกษา บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย หลักสูตร คุณสมบัติที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนกับชุมชนได้วางแผนการดำเนินงานร่วมกัน มีการประชาสัมพันธ์จัดกิจกรรมวันสำคัญร่วมกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน มีการจัดกิจกรรมบูรณาการตามหลักไตรสิกขาสู่การพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีการนิเทศการติดตามประเมินผลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง ส่วนในระบบหลักสูตร ผู้บริหาร และคณะครูมีการประชุมวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาบูรณาการตามไตรสิกขาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันเสนอผ่านความเห็นชอบ คณะกรรมการ สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานของโรงเรียน” นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาความเรียงดังนี้

๔.๓.๑ ผลการสอนของครูที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณะครู และครูประจำชั้น จำนวน ๑๖ คน และแยกตามหมวดต่างๆ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยภาพรวมการสอนของครูมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียน คือ นักเรียนมีวินัย และความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญู กตเวที มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ เสียสละต่อส่วนรวม รู้จักใช้ทรัพย์สินของของตนเองและส่วนรวม เห็นคุณค่า ภูมิปัญญาไทย และมีมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทย

^๑ สัมภาษณ์ นายสุริยา หวานเหนือ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

๔.๓.๒ ผลการวิเคราะห์จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง (สำหรับผู้บริหาร คณะครู และครูประจำชั้น) พบว่า โดยภาพรวมนักเรียน มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางบวกเกี่ยวกับ ความขยันหมั่นเพียร ใฝ่เรียนรู้^๒ การพึ่งตนเอง ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ^๓ รู้จักประหยัดคอดออม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน^๔ ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข^๕ ตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การงาน มีความพยายาม อดทนในการทำงานเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย^๖ มีความภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะวัฒนธรรมไทยและมีความกตัญญูกตเวทีเห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม^๗ มีความมีสัมมาคารวะ ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ การรู้จักให้อภัย^๘ รู้จักแบ่งปันความรู้ ความดีความชอบ ความเสียสละเพื่อส่วนร่วม^๙ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน และเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม^{๑๐}

๔.๓.๓ ผลการสอนของครูที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียน จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน ๕ คน ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ผลการวิเคราะห์พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพงมีความคิดเห็นต่อการสอนของครูที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมของนักเรียนเกี่ยวกับการมีวินัย และความรับผิดชอบ^{๑๑} มีความซื่อสัตย์ในทางบวก มีความกตัญญูกตเวที^{๑๒} มีความเมตตา กรุณา เอื้อเพื่อ

^๒ สัมภาษณ์ นางสาวสนา โยชิน, ครูโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^๓ สัมภาษณ์ นางรจริน บุตรศรี, ครูโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^๔ สัมภาษณ์ นางนวลจันทร์ คามโส, ครูโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^๕ สัมภาษณ์ นายสมหมาย รัตนภรณ์กุล, ครูโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^๖ สัมภาษณ์ นางจำรัส เวชภูติ, ครูโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^๗ สัมภาษณ์ นางสาวกุลวรรณ หวังสกุลดียิ่ง, ครูโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^๘ สัมภาษณ์ นายสายนต์ เคนใบ, ครูโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^๙ สัมภาษณ์ นายวิจิตร ศักดาคำ, ครูโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นางจันทวี สุดจริง, ครูโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายบุญมี จำบาล, คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายกอง สีไสว, คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

เสียสละต่อส่วนรวม รู้จักใช้ทรัพย์สินสิ่งของของตนเองและส่วนรวม เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย และมีมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทย ซึ่งพัฒนาไปในทางบวกหรือพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น^{๓๓}

๔.๓.๔ ผลการวิเคราะห์จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพง (สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา) พบว่า โดยภาพรวมนักเรียน มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางบวกเกี่ยวกับ ความขยันหมั่นเพียร ใฝ่เรียนรู้ การพึ่งตนเอง ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ รู้จักประหยัดคอดออม ความซื่อสัตย์สุจริต^{๓๔} ความมีวินัยประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การงาน มีความพยายาม อดทนในการทำงานเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี^{๓๕} ศิลปะวัฒนธรรมไทยและมีความกตัญญูกตเวทีเห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม^{๓๖} ความมีสัมมาคารวะ ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ การรู้จักให้อภัย รู้จักแบ่งปันความรู้ ความดีความชอบ ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน และเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม^{๓๗}

๔.๓.๕ ผลการสอนของครูที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน ๓๐ คน ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพงมีความคิดเห็นต่อการสอนของครูที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมของนักเรียนเกี่ยวกับการมีวินัย และความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ในทางบวก มีความกตัญญูกตเวที มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ เสียสละต่อส่วนรวม รู้จักใช้ทรัพย์สินสิ่งของของตนเองและส่วนรวม เห็นคุณค่า ภูมิปัญญาไทย และมีมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทย ซึ่งพัฒนาไปในทางบวกหรือพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายเสาร์ ทิธา, คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพง, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ สมิพวง, คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพง, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางเกสอน สมีนาง, คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพง, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายประดิษฐ์ มารศรี, คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพง, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายฉลาด เทพา, คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพง, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

๔.๓.๖ ผลการวิเคราะห์จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพง (สำหรับผู้ปกครองนักเรียน) พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางบวกส่งผลทำให้นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรใฝ่เรียนรู้^{๑๘} สามารถพึ่งตนเองได้^{๑๙} มีความตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ รู้จักประหยัดอดออม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว^{๒๐} ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข^{๒๑} ตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การงาน มีความพยายาม อดทนในการทำงานเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย^{๒๒} ภาควิมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทยและมีความกตัญญูกตเวทีเห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม^{๒๓} ความมีสัมมาคารวะ มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ รู้จักแบ่งปันความรู้ ความดีความชอบ^{๒๔} มีความเสียสละเพื่อส่วนร่วม^{๒๕} ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน^{๒๖} และเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม^{๒๗}

๔.๓.๗ การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพงโดยภาพรวมของนักเรียนแสดงความคิดเห็นว่า เมื่อพิจารณารายข้อ มีการปฏิบัติได้แก่ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมให้กับบุคลากรและนักเรียนในสถานศึกษา มีการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียน สงบ สะอาด สวยงาม ร่มรื่น ปลอดภัย^{๒๘} มีการสร้างเครือข่ายขยายผลด้านการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสู่สถานศึกษาอื่นๆ^{๒๙} และมีการจัดประชุม

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายช่วย เลือคำ, ผู้ปกครองนักเรียน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางคำพอง สุธรรม, ผู้ปกครองนักเรียน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นางแก้วตา ทิพา, ผู้ปกครองนักเรียน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายพรชัย จำบาล, ผู้ปกครองนักเรียน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นางคุ่น บุญเต็ม, ผู้ปกครองนักเรียน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นางสาวสุดใจ เพชรก้อน, ผู้ปกครองนักเรียน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางสาวสุนันทา ไชยปัญญา, ผู้ปกครองนักเรียน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางมัจฉา บุญเรือง, ผู้ปกครองนักเรียน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายสมัย หาวัน, ผู้ปกครองนักเรียน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางคำไธ น้อยบัวทิพย์, ผู้ปกครองนักเรียน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๘} เด็กชายวุฒิชัย สุธรรม, เด็กชายคงไคย กุดวิเทศ, และเด็กหญิงมณีนรัตน์ ศรีบุญเรือง, นักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพง, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๙} เด็กหญิงรุ่งทิพย์ ขุ่มด้วง, เด็กหญิงรุ่งฤดี ดีแป้น, เด็กหญิงอมรรัตน์ สุทธิ, เด็กหญิงจิราพร รอดบุญ, นักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพง, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕.

หรือเวทีธรรมในหมู่บ้าน/ชุมชน^{๓๐} เพื่อเป็นการดูแลสอดส่องและส่งเสริมบุตรหลาน เยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม^{๓๑} ความขยันหมั่นเพียร ใฝ่เรียนรู้ การพึ่งตนเอง ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ รู้จักประหยัดคอดออม ความซื่อสัตย์สุจริต^{๓๒} ความมีวินัยประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน^{๓๓} ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรมปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข^{๓๔} ตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การงาน มีความพยายามอดทนในการทำงานเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย^{๓๕} ภาควุมใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะวัฒนธรรมไทยและมีความกตัญญูกตเวทีเห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม^{๓๖}

สรุป

การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๒ จากการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนพบว่า นักเรียน มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม เป็นคนดี คนเก่ง ของสังคม ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณธรรม จริยธรรม ทำตัวเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนและชุมชนได้เป็นอย่างดี และ ชุมชนมีสายสัมพันธ์ที่ดีให้ความร่วมมือกับโรงเรียนด้วยความเต็มใจ

^{๓๐} เด็กชายโชคทวี จำบาล, เด็กชายฐิรพงศ์ สมิแจ้ง,เด็กชายทะนงศักดิ์ บุญเต็ม, นักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕..

^{๓๑} เด็กชายเกรียงศักดิ์ ก้อนจันทร์,เด็กชายนาวี พลสามารถ,เด็กชายวรวิษ นารินทร์,เด็กชายวิรุจน์ สมอนา, นักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๓๒} เด็กชายอาทิตย์ มสีแจ้ง,เด็กหญิงกรรณิกา ผ้าลายทอง,เด็กหญิงเกวลิน สุดสงคราม,เด็กหญิงจิรนนท์ นิลสมบุญ, นักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๓๓} เด็กหญิงจุฑามาศ ขุ่มด้วง,เด็กหญิงจุฑามาศ พิษผักหวาน,เด็กหญิงเจตรฤดี นามจำปา,เด็กหญิงวรรณ แก่นวงษ์, นักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๓๔} เด็กชายปณวัตร มะบุญ,เด็กชายพงศ์เทพ นประโชค,เด็กชายสุรพล ชัยวิเศษ,เด็กชายธีรภัทร ทิธา, เด็กชายอดิสร นรินทร์, นักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๓๕} เด็กหญิงศิริวรรณ แสนทวีและเด็กหญิงนริศรา พิษผักหวาน, นักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๓๖} เด็กหญิงปิยะดา พุทธวงศ์,เด็กหญิงลลิตา สีกาลี,เด็กหญิงวิชุดา สุดเพราะ, นักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕.

การสอนของครูมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียนในทางบวก (โดยผู้บริหาร คณะครูและครูประจำชั้น) พบว่า โดยภาพรวมการสอนของครูมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียนในทางบวกหรือพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น การสอนของครูมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียนในทางบวก (โดยคณะกรรมการสถานศึกษา) พบว่า โดยภาพรวมการสอนของครูมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียนในทางบวกหรือพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

การสอนของครูมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียนในทางบวก (โดยผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง) พบว่า โดยภาพรวมผลการสอนของครูมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของนักเรียนในทางบวกหรือพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยภาพรวมผู้บริหาร คณะครู ครูประจำชั้น และคณะกรรมการสถานศึกษา เห็นว่าโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพงมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนไปในทางที่ดีขึ้น